

Werkmaterialen concepteindtermen voor leraren

Definitief conceptexamenprogramma
Duitse taal en cultuur
havo

September 2026

Hoe te gebruiken?

- Op de A4-pagina's staan vier kaartjes met eindtermen.
- Print de A4-pagina's dubbelzijdig en op ware grootte. Bij voorkeur op stevig papier en in kleur.
- Lamineer de A4-pagina's eventueel.
- Snijd of knip de A4-pagina's volgens de richtlijnen in het printvoorbeeld (*zie volgende pagina*).
- Dit werkmateriaal kun je gebruiken in je vaksectie of in overleg met je team.

Meer tips hoe je de kaartjes kunt inzetten vind je op: Actualisatie examenprogramma's | SLO:
www.actualisatie-examenprogrammas.nl

Dit is een uitgave van:

SLO, in opdracht van het ministerie van OCW.

2026 SLO, Amersfoort

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Informatie

www.actualisatie-examenprogrammas.nl

Instructies

- Print de A4-pagina's dubbelzijdig op ware grootte: zorg ervoor dat de printrichting op de lange zijde van het papier is ingesteld:

- Uitsnijden volgens de stippellijn in het voorbeeld op deze pagina.

Eindterm 2

De leerling gebruikt de Duitse taal op een creatieve en persoonlijke manier. (E)

Het gaat hierbij om:

- verwoorden van ideeën, gedachten, ervaringen en gevoelens;
- experimenteren met klanken, woorden en teksten en met verschillende stijlen;
- verkennen van verschillende creatieve vormen;
- verwoorden van gemaakte keuzes en eigen voorkeuren met betrekking tot inhoud en vorm.

slo / een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

3

Kaartjes definitieve conceptexamenprogramma's - sept. 2026

Eindterm 3

De leerling toont begrip van de inhoud van auditieve en audiovisuele bronnen in de Duitse taal. (B)

Het gaat hierbij om:

- duidelijk opgestelde en helder gearticuleerde multimediale bronnen, uitgesproken door sprekers van verschillende variëteiten van het Duits;
- vertrouwde onderwerpen;
- identificeren van taalconventies;
- herkennen en uitleggen van houdingen, standpunten en cultuuruitingen;
- overbrengen van algemene en gedetailleerde informatie uit de bronnen.

slo / een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

5

Kaartjes definitieve conceptexamenprogramma's - sept. 2026

Eindterm 4

De leerling toont begrip van de inhoud van schriftelijke bronnen in de Duitse taal. (B)

Het gaat hierbij om:

- eenduidige bronnen met een heldere structuur;
- vertrouwde onderwerpen;
- identificeren van taalconventies;
- herkennen en uitleggen van houdingen, standpunten en cultuuruitingen;
- overbrengen van algemene en gedetailleerde informatie uit de bronnen.

slo / een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

7

Kaartjes definitieve conceptexamenprogramma's - sept. 2026

Eindterm 1

De leerling doet ervaring op met een rijk aanbod aan talige bronnen in het Duits op een passend taalniveau. (E)

Het gaat hierbij om:

- lezen van en kijken en luisteren naar informatieve, opiniërende, overtuigende en amuserende bronnen in verschillende vormen, in verschillende taalvariëteiten en over diverse thema's;
- verwoorden van de eigen lees-, luister- en kijkervaringen;
- reflecteren op de opgedane ervaringen.

Eindterm 2

De leerling gebruikt de Duitse taal op een creatieve en persoonlijke manier. (E)

Het gaat hierbij om:

- verwoorden van ideeën, gedachten, ervaringen en gevoelens;
- experimenteren met klanken, woorden en teksten en met verschillende stijlen;
- verkennen van verschillende creatieve vormen;
- verwoorden van gemaakte keuzes en eigen voorkeuren met betrekking tot inhoud en vorm.

Eindterm 3

De leerling toont begrip van de inhoud van auditieve en audiovisuele bronnen in de Duitse taal. (B)

Het gaat hierbij om:

- duidelijk opgestelde en helder gearticuleerde multimediale bronnen, uitgesproken door sprekers van verschillende variëteiten van het Duits;
- vertrouwde onderwerpen;
- identificeren van taalconventies;
- herkennen en uitleggen van houdingen, standpunten en cultuuruitingen;
- overbrengen van algemene en gedetailleerde informatie uit de bronnen.

Eindterm 4

De leerling toont begrip van de inhoud van schriftelijke bronnen in de Duitse taal. (B)

Het gaat hierbij om:

- eenduidige bronnen met een heldere structuur;
- vertrouwde onderwerpen;
- identificeren van taalconventies;
- herkennen en uitleggen van houdingen, standpunten en cultuuruitingen;
- overbrengen van algemene en gedetailleerde informatie uit de bronnen.

Te denken valt aan:

- een verwonderkaart maken over wat je heeft verrast of tot nieuwe inzichten heeft gebracht in een nieuwsbericht, verhaal, socialmediabericht, documentaire, tijdschrift of museumbezoek;
- je favoriete foto uit een Duitse fototentoonstelling kiezen en naar aanleiding van het bijschrift je zoektocht naar het verhaal erachter vastleggen;
- een overzicht maken van Duitstalige kijk- en luistertips voor tijdens je vakantie waarbij je je keuzes toelicht;
- een standpunt kiezen bij een maatschappelijk thema en dit onderbouwen met informatie uit podcastfragmenten en informatiefilmpjes.

Te denken valt aan:

- de belangrijkste stappen uit een instructiefilmpje over bijvoorbeeld koken, tekenen, ICT of een sportoefening verwerken in een stappenplan en uitvoeren;
- je mening geven over een informatiefilmpje over studiekeuze, toekomstplannen, duurzaam leven of de invloed van sociale media;
- zoveel mogelijk voorbeelden van formeel en informeel taalgebruik verzamelen uit interviews met een politicus, ondernemer of sporter;
- kijken of luisteren naar een lied of film over een thema, zoals dromen en ambities, en de belangrijkste ideeën samenvatten in een tekstbericht;
- een ideale vakantie plannen op basis van filmpjes over het weer, reisinformatie, activiteiten en bezienswaardigheden.

Te denken valt aan:

- het verhaal bedenken achter een schilderij en dit in een korte scène naspelen;
- een online profiel maken voor een Duitstalige stad met foto's, hashtags en korte berichten;
- een graphic novel maken van een verhaal, lied, gedicht of serie;
- een moodboard maken van bijzondere culturele voorwerpen uit Duitstalige landen en toelichten wat deze voorwerpen bijzonder maakt voor jou.

Te denken valt aan:

- de spelregels van een escape room begrijpen en toepassen;
- de belangrijkste informatie uit fictie- en non-fictieteksten samenvatten in een tekst of graphic organizer;
- signaalwoorden voor oorzaak-gevolg uit Duitstalige online nieuwsberichten verzamelen op geheugenkaartjes voor later gebruik in spreek- en schrijfpodochten;
- feiten en meningen onderscheiden met kleurmarkeringen in online teksten over bijvoorbeeld gezond leven, gaming en culturele identiteit;
- het spanningsverloop in een verhaal tekenen in een grafiek met kernwoorden.

Eindterm 5

De leerling verwerft doelgericht informatie uit diverse bronnen in de Duitse taal. (B)

Het gaat hierbij om:

- bepalen van de informatiebehoefte met betrekking tot vertrouwde onderwerpen, op basis van een vooraf gesteld doel;
- doelgericht selecteren van informatie uit eenduidige auditieve, audiovisuele en schriftelijke bronnen;
- onderscheiden van overeenkomsten en tegenstrijdige inhoud, feitelijke uitspraken en standpunten;
- beoordelen van de relevantie van informatie voor het beoogde doel.

Eindterm 6

De leerling spreekt in het Duits, afgestemd op doel, publiek en context. (B)

Het gaat hierbij om:

- eenvoudig en helder presenteren van eenduidige informatie over vertrouwde onderwerpen;
- vertellen van verhalen;
- helder verwoorden van ervaringen, gevoelens en gebeurtenissen;
- uitleggen van meningen;
- inzetten van passend taalgebruik en geschikte communicatievorm;
- gebruiken van eenvoudige taalstructuren en uitdrukkingen.

Eindterm 7

De leerling voert gesprekken in het Duits, afgestemd op doel, gesprekspartners, context en medium. (B)

Het gaat hierbij om:

- mondelinge interactie over vertrouwde onderwerpen;
- uitwisselen van persoonlijke en feitelijke informatie in informele en formele sociale contacten;
- bespreken van ervaringen en meningen;
- afstemmen van taalgebruik en non-verbale communicatie op socioculturele gebruiken en het perspectief van de gesprekspartner;
- gebruiken van eenvoudige taalstructuren en uitdrukkingen.

Eindterm 8

De leerling schrijft in het Duits, afgestemd op doel, publiek, context en medium. (B)

Het gaat hierbij om:

- uitwisselen van informatie, ervaringen en gedachten in korte en eenvoudige, schriftelijke informele en formele interactie over vertrouwde zaken;
- afstemmen van taalgebruik op socio-culturele gebruiken;
- gebruiken van elementaire taalstructuren en uitdrukkingen.

Te denken valt aan:

- bepalen welke informatie je nodig hebt om vast te stellen welk kledingmerk het meest duurzaam is;
- bruikbare argumenten selecteren uit verschillende artikelen voor de keuze van een betaalbare reisbestemming;
- de juiste passages in een magazine en interviewfragmenten selecteren voor het maken van een infographic over trends in gaming;
- beoordelen welke informatie uit sociale media en nieuwssites je betrouwbaar vindt voor een infographic over kunstmatige intelligentie;
- informatie uit video's en interviews over het nemen van een tussenjaar met elkaar vergelijken om een beslissing te nemen voor jezelf.

Te denken valt aan:

- in een Duitse stad bezienswaardigheden samen uitkiezen en de beste route met elkaar afstemmen;
- in een videogesprek met vrienden bijkletsen over gebeurtenissen van de afgelopen week;
- aan het loket van het treinstation bespreken welke trein of overstap je kunt nemen;
- gevoelens en reacties uitwisselen bij het afzeggen van een reis;
- bespreken wat de beste oplossing is als er te weinig geld is voor een geplande activiteit.

Te denken valt aan:

- de plot van een boek of film navertellen en enkele belangrijke gebeurtenissen samenvatten;
- eigen dromen, verwachtingen en ambities na het eindexamen beschrijven;
- verslag doen van een reis naar een gebied in Duitsland, gebaseerd op eigen ervaringen of op een boek of film, en daarbij gevoelens en reacties beschrijven;
- toelichten waarom je voor een bepaalde aankoop hebt gekozen;
- een presentatie houden met gedetailleerde informatie over een culturele traditie in een Duitstalig gebied.

Te denken valt aan:

- een e-mail schrijven aan een taalschool om informatie te vragen over een zomercursus;
- informatie opvragen over een bestemming om een vakantie te boeken;
- een bedankbericht schrijven aan een gastgezin met passende bewoordingen;
- een eigen profiel schrijven voor een online uitwisselingsplatform;
- met verbazing, waardering, belangstelling of juist onverschilligheid reageren op online berichten.

Eindterm 9

De leerling reflecteert op de relatie tussen het Duits en andere talen. (E)

Het gaat hierbij om:

- verkennen van overeenkomsten en verschillen op klank-, woord- en zinsniveau tussen het Duits en andere talen die de leerling kent;
- verkennen van de invloed van het Duits op andere talen en vice versa;
- reflecteren op de positie die Duits internationaal inneemt ten opzichte van andere talen;
- reflecteren op hoe kennis van de relatie tussen talen de eigen taalvaardigheid kan bevorderen.

Eindterm 10

De leerling reflecteert op taalleerprocessen in relatie tot een leven lang leren. (E)

Het gaat hierbij om:

- reflecteren op hoe talen leren werkt en welke aspecten het leren van een vreemde taal bevorderen en belemmeren;
- verbanden leggen tussen de inzet van het eigen meertalige repertoire en het leren van andere talen;
- verwoorden van de voortgang van het eigen taalleerproces en welke aanpak en hulpmiddelen effectief zijn geweest;
- verwoorden van doelgerichte strategieën en eigen behoeften in relatie tot een leven lang leren.

Eindterm 11

De leerling verkent het eigen en andermans meertalige repertoire en de rol van het Duits daarin. (E)

Het gaat hierbij om:

- verkennen van de relatie tussen het eigen meertalige repertoire en de eigen identiteit;
- verkennen van de relatie tussen de eigen identiteit en het gebruik van het Duits in gebieden waar Duits een voertaal is;
- verkennen van de waarde en waardering van het eigen meertalige repertoire en dat van anderen;
- ervaringen opdoen met het inzetten van het eigen meertalige repertoire in de bevordering van de communicatie met anderen;
- verwoorden hoe de eigen talige en culturele achtergrond het gebruik van het Duits kan beïnvloeden.

Eindterm 12

De leerling verkent de mogelijkheden en beperkingen van digitale middelen bij het leren van en communiceren in een vreemde taal. (E)

Het gaat hierbij om:

- verkennen hoe digitale middelen de internationale communicatie beïnvloeden;
- experimenteren met de mogelijkheden van verschillende digitale middelen;
- verkennen wat de beperkingen zijn van het gebruik van digitale middelen;
- laten zien welke digitale middelen de persoonlijke voorkeur hebben en waarom.

Te denken valt aan:

- zoveel mogelijk 'valse vrienden' tussen Duits en Nederlands vinden;
- verwante woorden in het Duits, Nederlands en Engels verzamelen en onderzoeken welke overeenkomsten en verschillen zichtbaar zijn in betekenis, spelling en uitspraak, en daarover vertellen in een podcast;
- een vergelijking maken tussen spreekwoorden en gezegdes binnen een bepaald thema in het Duits en in andere talen en overeenkomsten en verschillen proberen te verklaren;
- voorbeelden van Duitstalige dichters en denkers presenteren die internationaal bekend zijn;
- voorbeelden geven van Duitse teksten waarbij kennis van een andere taal hielp om de inhoud te begrijpen.

Te denken valt aan:

- een eigen taalbiografie of taalportfolio maken;
- op een poster de status en de waardering van de talen in het eigen meertalige repertoire visualiseren en de invloed die de waardering heeft op het gebruik van die talen;
- een talenmuur maken van alle talen die in de klas worden gesproken;
- bespreken met grensbewoners van verschillende leeftijden wat de rol van Duits is in hun dagelijks leven;
- een gesprek voeren in een groepje waarbij iedereen een andere taal spreekt, maar wel de talen verstaat die door de anderen worden gesproken.

Te denken valt aan:

- verkennen hoe de eigen meertaligheid het leren van het Duits kan bevorderen of belemmeren door herkenning van patronen tussen talen, of juist door betekenisverwarring en 'valse vrienden';
- in een powerpoint of een infographic illustreren hoe je eigen brein met taal en talen leren omgaat;
- de ontwikkeling van de eigen ERK-beheersingsniveaus visualiseren in een flowchart of tijdlijn aan de hand van verschillende ERK-schalen;
- bedenken welke talen en taalvaardigheden je in de toekomst verder zou willen ontwikkelen en waarom, en realistische doelen en aanpak in een eigen taalplan noteren aan de hand van ERK-schalen die voor jezelf relevant zijn;
- experimenteren met hoe het gebruik van AI-gestuurde middelen het eigen taalleerproces kan ondersteunen.

Te denken valt aan:

- een tekst via een vertaalapp van het Nederlands naar het Duits en weer terug naar het Nederlands vertalen en kijken of betekenissen veranderen;
- in een leercircuit opdrachten uitvoeren met digitale leermiddelen, zoals een online woorddoefenprogramma, digitale taalleerapps en AI-chatbots, om te ervaren hoe deze helpen om Duits te leren;
- feedback vragen aan een AI-chatbot op een zelfgeschreven tekst, bijvoorbeeld over woordkeuze, grammatica, tekstopbouw of stijl, en bruikbare suggesties verwerken;
- online voorbeelden van digitale miscommunicatie verzamelen op een onderzoekswand en categoriseren op oorzaak;
- een beslisboom maken voor digitale communicatiemiddelen, zoals chatprogramma's, online platforms en AI-tools, om te bepalen welk middel je in verschillende situaties gebruikt.

Eindterm 13

De leerling gebruikt ervaringen, interesses en kwaliteiten bij de eigen loopbaanontwikkeling. (E)

Het gaat hierbij om:

- verkennen van de rol van vakspecifieke kennis en vaardigheden in de samenleving;
- oriënteren op sectoren, beroepen en vervolgopleidingen waarin kennis over en beheersing van het Duits een rol kunnen spelen;
- deelnemen aan activiteiten die bijdragen aan het verkennen van interesses, kwaliteiten en mogelijkheden;
- reflecteren op opgedane ervaringen, indien relevant voor de eigen oriëntatie op studie en beroep.

Eindterm 14

De leerling doet ervaring op met verschillende vormen van fictie in de Duitse taal. (E)

Het gaat hierbij om:

- rijke en diverse vormen van fictie en literaire werken uit verschillende contexten en genres, met verschillende thema's en van verschillende auteurs;
- uitdagende inhoud en toegankelijk taalniveau, waar nodig met ondersteuning van ver- en hertalingen, ondertiteling en verkorte versies;
- verwoorden van de eigen lees-, luister- en kijkervaringen;
- verwoorden van de eigen keuzes aan de hand van relevante voorbeelden.

Eindterm 15

De leerling toont inzicht in inhoud en context van fictie en verkent de relatie met de eigen context. (H)

Het gaat hierbij om:

- lezen, bekijken en beluisteren van vormen van fictie die oorspronkelijk in het Duits zijn geschreven of gemaakt, waar nodig met ondersteuning van ver- en hertalingen, ondertiteling en verkorte versies;
- beschrijven van maatschappelijke en psychologische thema's, verhaallijnen en kenmerken van personages en hun ontwikkeling;
- analyseren van thema's en personages in relatie tot de culturele context van een fictiewerk;
- verbanden leggen tussen een fictiewerk en de context waarin het is ontstaan;
- verbanden leggen tussen inhoud en context van een fictiewerk en de eigen leefwereld en ervaringen.

Eindterm 16

De leerling toont inzicht in literaire teksten uit diverse perioden. (B)

Het gaat hierbij om:

- lezen van verhalende, lyrische en dramatische werken die oorspronkelijk in het Duits zijn geschreven, waar nodig met ondersteuning van ver- en hertalingen en verkorte versies;
- beschrijven van kenmerken van tekst, vorm en taalgebruik;
- uitleggen van boodschap en betekenis van de gelezen literaire werken.

Te denken valt aan:

- een fotocollage maken van plekken waar je Duits tegenkomt: wat laat dit zien over de aanwezigheid van het Duits in Nederland;
- een klassikale brainstorm houden over studies en beroepen waarbij Duits een rol speelt: hoe speelt kennis van het Duits een rol in deze studies en beroepen;
- in groepjes bespreken wat je leuk vindt, waar je goed in bent en wat je nog wilt leren als het gaat om het Duits;
- een factsheet maken over de kansen die kennis van het Duits biedt voor jouw toekomstige studie, loopbaan en internationale mogelijkheden.

Te denken valt aan:

- Duitstalige boeken van verschillende schrijvers en genres vergelijken en vertellen welk boek de voorkeur heeft en waarom;
- in groepjes een Duitstalig boek vergelijken met de verfilming en de bevindingen presenteren aan de klas;
- een Duitstalige playlist samenstellen van de beste nummers uit verschillende genres en bij elk nummer kort toelichten waarom het is gekozen en wat het onderwerp of de sfeer is;
- een column schrijven over een Duitstalige tv-serie waarin je je mening onderbouwt met voorbeelden uit de serie;
- een korte poetry slam-tekst schrijven in het Duits, geïnspireerd op een gelezen Duitstalig gedicht of verhaal, en deze voordragen in klein groepsverband.

Te denken valt aan:

- een brief schrijven aan de auteur of regisseur van een Duitstalig werk, waarin je uitlegt welke invloed het werk heeft gehad op je kennis van of mening over een onderwerp, met concrete voorbeelden uit het werk;
- een rollenspel spelen waarbij in een fictief interview een personage uit een Duitstalig verhaal wordt ondervraagd over een dilemma in het verhaal en de keuzes die het personage daarbij heeft gemaakt;
- een maatschappelijke kwestie in een boek of een film afzetten tegen de tijd en plaats waarin het verhaal zich afspeelt;
- een korte beschrijving geven van een personage aan het begin en aan het eind van het verhaal en kort toelichten hoe het personage veranderd is en waarom;
- een lees- of kijklogboek bijhouden bij een Duitstalig werk of Duitstalige serie, waarin je bij elk hoofdstuk of elke scène kort opschrijft wat je opvalt, wat je voelt en welke vragen je hebt.

Te denken valt aan:

- twee gedichten over hetzelfde thema uit verschillende perioden met elkaar vergelijken en verschillen in taalgebruik toelichten;
- in een groepsgesprek bespreken hoe een schrijver beeldspraak inzet om eigenschappen en motieven van een personage zichtbaar te maken, en de bevindingen samenvatten in een gezamenlijke mindmap;
- een kant kiezen in een moreel dilemma uit een literair werk en in een betoog of TED Talk onderbouwen waarom dit dilemma universeel is of juist gebonden aan de tijd waarin het werk is geschreven;
- een podcast opnemen met de uitleg van de moraal van een moderne roman, onderbouwd met voorbeelden uit de tekst en met informatie over de context waarin de roman zich afspeelt;
- kenmerken van een toneelstuk beschrijven en toelichten hoe deze samenhangen met de boodschap.

Eindterm 17

De leerling toont inzicht in cultuurgebonden aspecten in bronnen in relatie tot gebieden waar Duits een voertaal is. (B)

Het gaat hierbij om:

- herkennen en beschrijven van tradities, gebruiken en maatschappelijke verschijnselen in bronnen in verschillende vormen en media;
- uitleggen van culturele kenmerken in de bronnen;
- analyseren van (cultuur)historische ontwikkelingen en perspectieven in het betreffende gebied;
- conclusies trekken over de betekenis van culturele kenmerken in nieuwe bronnen;
- vergelijken van deze culturele kenmerken met de eigen en andere leefwerelden.

Eindterm 18

De leerling onderscheidt cultuurgebonden aspecten in communicatie in het Duits en reflecteert op hoe deze de communicatie beïnvloeden. (H)

Het gaat hierbij om:

- beschrijven van cultureel bepaalde normen, overtuigingen en gewoonten in diverse vormen van input en in diverse situaties;
- analyseren van de invloed van culturele kenmerken op communicatie in dagelijkse, opleidings- en beroepssituaties;
- verbanden leggen tussen de waargenomen cultuurgebonden aspecten en eigen perspectieven en opvattingen;
- verwoorden hoe je stereotypering en misverstanden in de communicatie kunt voorkomen.

Te denken valt aan:

- meningen over kansengelijkheid uit verschillende Duitstalige bronnen vergelijken en in een klassengesprek bespreken hoe culturele achtergrond deze meningen beïnvloedt;
- de eigen sociaal-culturele achtergrond vergelijken met die van Duitstalige leeftijdgenoten en in een schrijfpdracht reflecteren op overeenkomsten, verschillen en hun invloed op communicatie;
- een adviescolumn schrijven over een misverstand met een Duitstalige collega of klasgenoot, en uitleggen hoe dit is ontstaan en in de toekomst voorkomen kan worden;
- een sollicitatiebrief voor een Duitstalig bedrijf schrijven en bespreken welke culturele verschillen er zijn ten opzichte van een Nederlandse sollicitatiebrief.

Duitse taal en cultuur havo
Domein C Cultuurbewustzijn
Subdomein C2 Cultuur in de maatschappij - SE - CE

Te denken valt aan:

- een interculturele handleiding ontwikkelen voor Nederlanders in een Duitstalig land, met do's en don'ts en een uitleg van de achterliggende culturele normen;
- stereotypen in een nieuwsbericht analyseren en in een schrijfpdracht toelichten hoe zij de beeldvorming over het betreffende gebied beïnvloeden;
- historische aspecten uit een documentaire weergeven op een tijdlijn en bespreken of deze nog doorwerken in de huidige samenleving;
- een korte mondelinge reportage maken over drie opvallende normen of omgangsvormen in een Duitstalig land, zoals begroetingsrituelen, eetgewoontes of schoolregels en toelichten hoe deze verschillen van de Nederlandse context.

Duitse taal en cultuur havo
Domein C Cultuurbewustzijn
Subdomein C2 Cultuur in de maatschappij - SE - CE